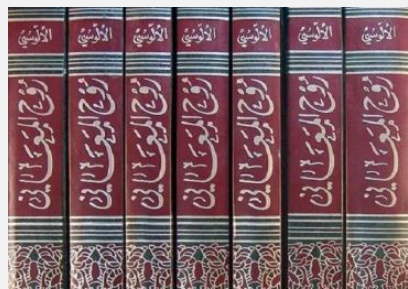

روح المعانی؛ مفصل‌ترین تفسیر اهل سنت

«روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم و السبع المثانی» اثر محمود بن عبدالله آلوسی از تفاسیر طولانی و مفصل اهل سنت به زبان عربی است.

«روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم و السبع المثانی» اثر محمود بن عبدالله آلوسی از تفاسیر طولانی و مفصل اهل سنت به زبان عربی است. «روح المعانی» تفسیری است عقلی و اجتهادی که روش بلاغی، بیانی و ادبی را پیش می‌گیرد.

روح المعانی؛ مفصل‌ترین تفسیر اهل سنت به گزارش ایکن، «روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم و السبع المثانی» اثر محمود بن عبدالله آلوسی از تفاسیر طولانی و مفصل اهل سنت به زبان عربی است.

«روح المعانی» تفسیری است عقلی و اجتهادی که روش بلاغی، بیانی و ادبی را پیش می‌گیرد. تفسیر آلوسی گسترده‌ترین تفسیری است که پس از تفسیر فخر رازی به شیوه کهن ظهور یافته است؛ بلکه می‌توان گفت نسخه دوم تفسیر رازی است ولی با اندکی تغییر که در شانزده جلد منتشر شده است. این تفسیر، یک دایره المعارف تفسیری طولانی و مفصل است که تقریباً از حجم و حدود تفسیری خارج شده است. درباره نویسنده

ابوالثناء سیدمحمود شهاب الدین افندی (۱۲۱۷-۱۲۷۰ق/۱۸۰۲-۱۸۵۴م)، فرزند صلاح الدین ملقب به شهاب آلوسی فقیه، مفسر، ادیب و مفتی بغداد بود. سیدمحمد، از کودکی نزد پدر و جمعی از استادان ادب درس خواند و به سبب هوشمندی و داشتن حافظه ای قوی در کسب علم به سرعت پیش رفت، چنانکه در ۱۳ سالگی شرحی بر قطر الندی نوشت.

سپس از بسیاری از عالمان مشهور بغداد اجازه روایت یافت و خود در شمار استادان بزرگ درآمد و ملقب به «علامه» شد. آنگاه متولی مدرسه مرجانیّه بغداد و موقوفات آن گردید. سرانجام در ۱۲۴۸ قمری با آن که او خود شافعی مذهب بود، به سبب اطلاع از فقه مذاهب دیگر، و شاید گرایش به آرای ابوحنیفه، مفتی پیروان مذهب حنفی شد. وی در همین مقام بود تا بر اثر مخالفت والی ترک بغداد، از کار برکنار شد و در ۱۲۶۲ قمری از راه موصل، ماردین، دیاربکر، آرزروم و سیواس به آستانه (استانبول) رفت اما ظاهراً صدراعظم روی خوش به او نشان نداد و وی بدانچه می‌خواست، دست نیافت. با این همه سفر او بسیار پربار بود، زیرا با بسیاری از بزرگان علم دیدار کرد.

انگیزه تالیف

آلوسی در مقدمه تفسیر می‌نویسد که: از دوران کودکی دنبال کشف اسرار مکتوم قرآن بوده است و از خداوند آن را طلب کرده است، کودکی و بازی های آن را و نوجوانی و شهوات آن را به کنار نهاده، به این فکر مشغول بود، دوران جوانی در این امر مطالعه نمود تا خداوند این توفیق را به او عطا نمود و قبل از ۲۰ سالگی به دفع اشکالات و شبهاتی پرداخت که بر ظاهر قرآن وارد کرده بودند و حاصل آن «دقائق التفسیر» شد.

این فکر ادامه داشت تا در رجب سال ۱۲۵۲ هجری، در رؤیا دید که خداوند به او امر نموده که آسمان و زمین را طی نماید، او نیز طی کرد و در حالی که دستی بر آسمان و دستی بر آب داشت، بیدار شد. در پی تعبیر خواب به این نتیجه رسید که مراد تالیف تفسیر است. پس از آن در ۱۶ شعبان همان سال در سن ۴۳ سالگی در عهد سلطان محمودخان نوشتن را آغاز و در چهارم ربیع الثانی سال ۱۲۶۷ هجری به اتمام رساند پس از مشورت نام آن را «روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم و السبع المثانی»، نهاد.

ویژگی های تفسیر روح المعانی

چنانکه در آغاز اشاره شد روح المعانی گسترده ترین تفسیر و جامع ترین آن در نوع خود، میان اهل سنت می باشد. جامع آراء گذشتگان از روایت و درایت بوده، اقوال آنان را با کمال امانت و عنایت، بیان داشته، خلاصه ای از تفاسیر پیش از خود محسوب می شود، از تفسیر ابن عطیه گرفته تا تفسیر ابو حیان، کشاف، ابو السعود، بیضاوی، تفسیر فخر رازی و دیگران را، استفاده فراوان کرده است. ضمن نقل آنها نظر به نقادی نیز داشته است. بیش از همه از فخر رازی بهره برده و احیاناً بخش هایی از منقولات رازی را نقد کرده است، به ویژه در مسائل فقهیه که آلوسی حنفی مذهب بوده است.

آلوسی در تفسیر درباره مسائل اصول و فروع، نسبت به مذهب سلف تعصب ورزیده و آشکارا آن را بیان می دارد، به همین علت در بسیاری از موارد، ادب نویسندگی را رعایت ننموده است، به معتزله و شیعه بسیار می تازد، از جمله ذیل آیه ۱۵ سوره بقره که به زمخشری می تازد.

وی شیوه بدبینی به شیعه و تهمت های ناروای سلف خویش را دنبال کرده، در هر مناسبت، تهمت هایی بیان کرده که در کلام گذشتگان نبوده است مانند، سوره ساختگی «الولاية» که نویسنده زردشتی «دبستان المذاهب» بی جهت آن را به شیعه نسبت داده و در هیچیک از منابع شیعه یافت نشده است، آلوسی با کمال جسارت آن را به «ابن شهر آشوب» نسبت می دهد و می گوید آن را در کتاب «مثالب» آورده است.

در پایان یادآور می شود این نسخه در ۱۶ جلد شامل يك جلد فهرس و ۱۵ جلد متن کتاب در بردارنده ۳۰ جزء قرآن در قطع وزیری با تحقیق علی عبدالباری عطیه به عنوان چاپ اول به سال ۱۴۱۵ هجری از طرف دارالکتب العلمیه بیروت به بازار عرضه شده است.